

Indledning

I dag lever vi som danskere med, at religion er en privat sag, og det at gå i kirke og tro på Gud indgår ikke i særlig mange menneskers hverdag. Sådan har det ikke altid været, og går vi mere end 500 år tilbage, så var Gud en uløselig del af alle menneskers liv. Kirken tolkede verden gennem Guds briller, kunne man fristes til at sige.

I den periode, som vi skal beskæftige os med i dette kapitel, ændrede verden sig, ikke fra den ene dag til den anden og ikke i samme tempo over hele verden, men langsomt blev grundtræk til den moderne verden til i perioden fra ca. 1300 til 1600.

I denne periode blev der skabt tendenser inden for videnskab, teknologi og politik, der peger frem mod vores moderne tid. I første omgang afstedkom særligt den teknologiske udvikling europæernes møde med fremmede kulturer i forbindelse med de store opdagelser (der behandles i *Vores verdenshistorie*, bind 2). Vi kan her tale om grundstenen til den globale verden, som vi kender i dag.

En af periodens afgørende ændringer er, at mennesket bliver løsrevet fra kristendommen og fremstår som et individ, der kan fortolke verden selv og måske endda forme sin egen skæbne. Løsrivelsen fra religionen kalder vi sekularisering. Der sker også en række nytolkninger inden for kunst og arkitektur, som vi i dag tager for givet. Tag fx perspektivtegning, der blev udviklet i 1400-tallet.

Så når kristendom spiller den rolle, som den gør i dag, og når vi betragter os som frie individer, så skyldes det i høj grad forandringer i den periode, som vi nu skal se nærmere på.

Marked i Firenze, 1400-tallet.

Højmiddelalderens vækst

Middelalderssamfundet var et landbrugssamfund, der baserede sig på jordbesiddelse. Konge, kirke og herremænd var jordbesiddere, og henved 90 % af befolkningen levede på landet. Men omkring år 900 begyndte byerne langsomt at gøre sig gældende som centre for handel og håndværk.

Et af Europas økonomiske kraftcentre i 1200-tallet lå i Norditalien, hvor der opstod en række byer. Her handlede købmænd med bl.a. krydderier og silke, der kom med karavaner fra Asien og blev udskibet i Mellemøsten. Handlen gav købmændene store fortjenester, der kunne investeres i luksus, men også i nye forretninger og nye handelsruter, der skulle sikre nye eftertragtede handelsvarer. Venezianeren Marco Polo tog fx på en eventyrlig rejse til Kina i 1271-1295. Denne rejse handlede om ønsket om nye handelsruter.

Korstogene fra omkring 1100 medførte en økonomisk opblomstring i Norditalien. Købmænd fra Venedig, Genova og Pisa sørgede for transport og udrustning til korstogshærene på vej mod Palæstina, og det gav byerne store indtægter.

Norditaliens bystater ca. 1450.

Norditaliens økonomiske og handelsmæssige position førte i 1300-1400-tallet til, at området blev Europas kulturelle centrum. I de rige bystater bredte sig en række nye holdninger og ideer, der brød med middelalderens tankegang. Man begyndte at se kritisk på den katolske kirkes påstand om, at alt skyldtes Guds vilje. Bystaternes rige borgere følte, at deres succes ikke alene var et resultat af Guds nåde, men i stor udstrækning skyldtes egen individuelle fortjeneste. Det førte til et helt nyt syn på mennesket og dets evner. Med interessen for det enkelte menneske opstod nye tanker om verden og om indretningen af et retfærdigt idealsamfund.

Nybrud og renæssance

I løbet af højmiddelalderen skete der nybrud inden for en række forskellige områder. Det begyndte langsomt i 1300-tallet, hvor lærde, de såkaldte humanister, fandt inspiration i den antikke verden. Derfor kalder man nybruddet for renæssance, der betyder en genfødsel, fordi humanisterne søgte tilbage til antikkens græske og romerske idealer. Det ændrede deres syn på mennesket og på verdens indretning.

Renæssancen er en betegnelse for en nytænkning, der skete hos en gruppe lærde folk, der påvirkede ledende købmænd og bankfolk, som tog de nye tanker til sig. For den almindelige befolkning skulle der gå mange hundrede år, før de fik gavn af de tanker, der opstod. Renæssancen er derfor i høj grad et laboratorium for den intellektuelle elite og overklassen.

Udviklingen af bankvæsenet fik stor betydning for de norditalienske byer. Her ses to bankfolk, der forvalter folks penge. Her kunne handelsfolk oprette en konto, låne penge og veksle valuta. På bordet kan man se, der ligger penge, og i den store bog blev alle pengeoverførsler afstemt. Illustration fra ca. 1395.

Begrebet renæssance har været stærkt omdiskuteret blandt historikere, bl.a. fordi det er svært at præcisere, hvad begrebet indeholder, og at afgrænse det i tid og sted. Nogle historikere mener, at renæssancen er en selvstændig tidsperiode som fx antikken, mens andre mener, at det er en særlig periode i middelalderen, hvor der sker en række nybrud inden for litteratur, kunst og arkitektur.

Det kan være gavnligt at tale om renæssancen, hvis vi husker, at det kun kan anvendes som en del af beskrivelsen af samfundsudviklingen fra 1300 til 1600. Der er med andre ord ikke tale om et radikalt brud med hele middelalderens kristne tankegang, men derimod forestillinger, der på grund af den økonomiske udvikling i Norditalien og på sigt også den teknologiske udvikling fik stor betydning for Europas historie efter 1600.

<https://voresverdenhistorie.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=170>